

घटक :- राष्ट्रीय शिक्षण धोरणाची ओळख (NEP 2020)

प्रश्न-9) - नवीन शैक्षणिक धोरणानुसार एकात्मिक वी.एड. कार्यक्रमाचे स्वरूप करणे असेल ? ते स्पष्ट करा.

उत्तर :- नवीन शैक्षणिक धोरणानुसार शिक्षकांचे शिक्षण पूर्व होण्यासाठी एकात्मिक वी.एड. हा चार वर्षांचा कार्यक्रम तयार करण्यात यावा अशी तरतूद केली आहे. या कार्यक्रमामध्ये अध्यापनशाला या विषयाबरोबरच समाज-शास्त्र, मानसशास्त्र, बालमानसशास्त्र, प्रारंभिक बाल्यावस्था संगोपन आणि शिक्षण, पायाभूत साक्षरता आणि संख्याज्ञान, भारतीय मूल्ये, संस्कृती, कला, परंपरा इ.चे ज्ञान व संबंधित विषय यांचा समावेश करण्यात आलेला आहे. या विषयांबरोबरच अर्थशास्त्र, रसायनशास्त्र, इतिहास गणित, शारीरिक शिक्षण, भाषा इ. विषयांचा समावेश करण्यात येणार आहे. ज्या शिक्षकाने एखाद्या विषयात पदवी प्राप्त केली असेल त्यांना दोन वर्षांचा वी.एड. अभ्यासक्रम तयार करण्यात येईल. एखाद्या विद्यार्थ्याने जर एखाद्या विषयात चार वर्षांचे पदवीपूर्व शिक्षण पूर्ण केलेले असेल त्यासाठी एक वर्षाचा वी.एड. अभ्यासक्रम उपलब्ध करून देण्यात येईल. ज्या अभ्यासक्रमात गुणवान विद्यार्थ्यांना शिष्यवृत्ती देण्याचाही विचार करण्यात येईल. जास्तीत विद्यार्थ्यांना या अभ्यास-क्रमाला लाभ मिळवून देण्यात येणार आहे. सर्व प्रचारकांना विद्यार्थ्यांना हा अभ्यासक्रम उपलब्ध करून देणार आहे.

हा कार्यक्रम मुख्यत्वे मातृताप्राप्त बहुशास्त्रीय उच्च शिक्षण संस्थेमार्फत उपलब्ध करून दिला जाईल. या संस्थांना वी.एड. कार्यक्रम मित्र किंवा online and distance Learning (ODL) या स्वरूपातही देता येईल. हे कार्यक्रम दूर, किंवा दूर्गम ठिकाणी राहणाऱ्या विद्यार्थ्यांना, मोठेली असणाऱ्या विद्यार्थ्यांना, पात्रता बसविण्याची उच्च असलेल्या उमेदवारांसाठी उपलब्ध करून देण्यात येईल. यासाठी मार्गदर्शक प्रशिक्षण आणि विद्यार्थी अध्यापन घटक यासाठी स्वतंत्र यंत्रणा कार्यरत करण्यात येईल. यासाठी नवनवीन तंत्रे व अध्यापन पद्धतीचा वापर करण्यात येईल. अशा प्रकारे एकात्मिक वी.एड. कार्यक्रमाचे स्वरूप असेल.

Signature

(सी. ठाकरे-रविंद्र आवज.)

माध्यमिक विद्यालय पिंपळपाडा,
ता. सिडोरी. जि. नाशिक.

प्र० २५ शालेय शिक्षण आणि व्यावसायिक शिक्षण यातील संबंध स्पष्ट करा.

उत्तर:- प्रत्येक व्यक्तीचे शिक्षण हे सतत चालणारी अशी प्रक्रिया आहे. अध्यापन - अध्यापन प्रक्रियेतही व्यक्तीची कौशले आणि दृष्टिकोन यांच्यामधील काळातुल्य बदल घडवून आणणे गरजेचे असते. शालेय शिक्षण हे व्यक्तीचे आधुनिक घडविलारे असते. यातूनच शालेय शिक्षणात वापर करून विद्यार्थी त्याच्या आधुनिकता करतो. शालेय शिक्षण हा व्यावसायिक शिक्षणाचा पाया असतो. पाया मजबूत केलेल्यावर व्यावसायिक शिक्षणाची इमारत मजबूतपणे उभी राहते. व्यावसायिक शिक्षणासाठी आवश्यक असणारी सर्व कौशले, ज्ञान, अनुभव हे शालेय शिक्षणातूनच प्राप्त होत असतात. व्यावसायिक शिक्षणात व्यापार, उद्योग, कृषी इ. क्षेत्रांचा विचार होतो. व्यावसायिक शिक्षण व तांत्रिक शिक्षण हे काही प्रमाणात मिश्र शिक्षण पद्धतीमुळे होते मार्गमिक शाखेत दिले जाते. शालेय शिक्षणातून प्रत्येक क्षेत्रातील असंबंधित व्यावसायिक शिक्षणाची फक्त प्राथमिक ओळख असते. प्रात्यक्षिकांची पारखी अवस्था शालेय शिक्षणात नसते. व्यावसायिक शिक्षणामध्ये संबंधित क्षेत्रातील प्रात्यक्षिकांचा अंतर्भाव असतो. व्यावसायिक शिक्षणात विशिष्ट क्षेत्राच्या क्षेत्रांचा विचार केलेला असतो. शालेय शिक्षणातून विद्यार्थ्यांच्या सर्वांगीण व्यक्तिमत्त्वाच्या विकासाचा विचार केलेला असतो. ज्या ज्या देशांमध्ये शालेय शिक्षण प्रभावीपणे दिले जाते तेथे व्यावसायिक शिक्षण हे अधिक प्रभावी ठरते. यातूनच त्या देशांची जागतिक मानांकित, व्यावसायिक प्रगती अधिक आहे. म्हणून शालेय शिक्षण हे व्यावसायिक शिक्षणासाठी पुरवठे ठरते.

Signature

श्री ठाकरे रविंद्र भावराव
मार्गमिक विद्यालय पिंपळगाव
ता. दिंडी जिल्हा नांदेड